De Olympiska spelen - bildspelsmanus

BILD 1: De Olympiska spelen – mer än bara idrott

BILD 2: Vad är Olympiska spel?

Olympiska spel är idrottstävlingar mellan individer och lag – men inte mellan länder. Olympiska spel arrangeras vart fjärde år.

En olympiad är perioden från och med ett sommar-OS till nästa sommar-OS. Sommar-OS inleder alltså olympiaden. Inom en olympiad på fyra år ryms också ett vinter-OS.

Under vinter-OS tävlar man i de idrotter som utövas på snö och is, till exempel skridsko, curling och skidor.

Övriga idrotter, till exempel handboll, ridsport och kanot, finns på det olympiska programmet på sommar-OS.

BILD 3: Det började under antiken - Antikens olympiska spel

Det började i Grekland för ungefär 3000 år sedan. 776 före Kristus i Olympia, en liten ort på västra Peloponnesos, lär de första antika Olympiska spelen ha ägt rum. Spelen hölls även då vart fjärde år.

Sedan urminnes tider dyrkade grekerna guden Zeuz med religiösa offerfester och idrottstävlingar. Offren och festligheterna till Zeus ära avtog dock så småningom. När hungersnöd och pestdrabbade området i början av 800-talet före Kristus frågade man oraklet i Delfi till råds. Oraklet svarade att Zeuz var vred för att man försummat att dyrka honom i Olympia och då återupptogs tävlingarna.

Under nästan 1300 år hölls spelen i Olympia. Ända till 393 efter Kristus då den romerske kejsaren Theodosius förbjöd spelen.

Under antikens spel hade en överenskommelse om vapenvila träffats mellan kungarna i Elis, Pisa och Sparta. Budbärare reste från stad till stad och meddelade datum för tävlingarna och krävde att krigandet skulle upphöra före, under och efter spelen. Överenskommelsen om vapenvila gjorde att det var möjligt att resa säkert till och från spelen både för deltagare och för åskådare.

Det var långt ifrån några jämställda spel i antikens Grekland. Från början fanns det tre kriterier för att kunna delta. Deltagarna skulle vara:

- män
- av grekiskt ursprung
- födda i frihet

Kvinnor, slavar och utlänningar fick inte delta. 146 före Kristus fick även romare delta i spelen. Om kvinnor fick vara på plats som åskådare, och i så fall vilka kvinnor, råder det delade meningar om i historieskrivningen.

Från början var de antika olympiska tävlingarna under en dag för att sedan utökas till tre dagar och ännu senare till fem dagars tävlingar. Deltagarna tävlade bland annat i löpning, brottning, boxning, pankration (en blandning mellan boxning och brottning), femkamp, kappridning och körning med två- och fyrspann.

I de antika spelens tävlingar fanns inga silver- eller bronsmedaljer. Det utsågs bara en vinnare. Vinnaren fick en olivkrans runt sitt huvud och när vinnaren kom hem efter spelen togs han emot som en hjälte och fick en staty till sin ära.

BILD 4: Pierre de Coubertin – de moderna olympiska spelens fader

Sedan 1896 har olympiska spel återigen hållits. Spelen firas vart fjärde år. Idén till de moderna tävlingarna kommer från antikens olympiska spel. Mannen som blev inspirerad av de gamla grekerna och startade upp hela den moderna olympiska rörelsen var Pierre de Coubertin från Frankrike.

Pierre De Coubertin föddes den 1 januari 1863 i Paris och var yngst av fyra syskon i en adlig släkt. Han älskade att läsa och utbildade sig inom många områden, bland annat litteratur och filosofi. Det var efter studieresor till England och Nordamerika som han blev övertygad om hur idrotten kan användas i utbildningssyfte för att skapa en bättre och fredligare värld. Det fick honom att grunda den olympiska rörelsen.

Pierre de Coubertin var övertygad om att idrott är en viktig del i en balanserad utbildning. Därför försökte han få in det på alla möjliga sätt i samhället. Den 23 juni 1894 grundade han den Internationella olympiska kommittén, som sedan dess leder hela den olympiska rörelsen. Anledningen var att han ville återinföra de Olympiska spelen, från antikens Grekland som han hade läst om och inspirerats av. Två år senare, den 6 april 1896, invigdes de första moderna olympiska spelen i Aten.

Pierre de Coubertin ägnade resten av sitt liv åt den olympiska rörelsen. Han dog den 2 september 1937 i Geneve, Schweiz. Enligt hans sista önskan är hans hjärta begravt i Olympia, Grekland, medans hans kropp ligger begravd i Lausanne.

Pierre de Coubertin har faktiskt själv också deltagit i OS. Under de första spelen kunde man nämligen även tävla i konst och litteratur. Under pseudonymen G Hohrod/M Eschbach vann han guldmedaljen i litteratur vid OS i Stockholm 1912 med dikten Ode till sporten som inleds med raden "O Sport, Du gudagåva, Du livselexir!"

BILD 5: Målet med den olympiska rörelsen

I den olympiska chartern, som är som en regelbok för allt som har med OS allt göra, beskrivs vad den olympiska rörelsen ska arbeta med och hur de olympiska spelen ska firas. Det står också vilket mål hela den olympiska rörelsen har:

"Målet för den olympiska rörelsen är att bidra till att bygga en fridfull och bättre värld genom att utbilda ungdomar genom idrott som utövas enligt de olympiska värderingarna."

Samt

”Den Olympiska rörelsens aktivitet är ständigt fortgående och världsomfattande. Den når sin höjdpunkt vid sammanförandet av världens idrottsmän och kvinnor i den stora festivalen, de Olympiska Spelen.”

En olympisk strävan är att utnyttja en unik möjlighet till utveckling. Genom deltagande i olympiska spel erhåller man en universell tillhörighet; man kommer för alltid att vara olympier.

De olympiska värderingarna

De olympiska värderingarna sammanfattar vad den olympiska rörelsen tror på. Det handlar om tre viktiga punkter:

- strävan efter excellens
- visa respekt
- bygga vänskap

Att utöva idrott genom dessa värderingar kan hjälpa till att bygga en bättre värld och alla som någon gång vill delta på de olympiska spelen ska ha detta i åtanke.

Aktiva **strävar efter excellens** genom de mål de sätter upp för sig själva. Sedan måste de kämpa för att överträffa dessa mål. Syftet är inte så mycket att komma först som det är att lära känna sina egen kapacitet. Det är genom att ge sitt yttersta som man kan få ta del av segern.

En idrottare **visar respekt** för andra och för sig själva. Det innebär att man accepterar spelets regler och spelar rättvist.

Att idrotta **bygger vänskap**. Genom att utöva idrott träffar du nya vänner, välkomnar skillnader och visar tolerans gentemot andra.

De här tre värderingarna är oskiljaktiga. Att leva efter dessa tre värderingar är en del av strävan efter balans och harmoni.

Det är vad som personifierar en äkta vinnare, både på och utanför tävlingsarenan.

Det olympiska mottot

Motto betyder valspråk. Man kan säga att det är det sammanfattar vad man tycker är viktigast i livet.

Det olympiska mottot är på latin:

Citius, Altius, Fortius – Communiter

eller på svenska

snabbare, högre, starkare - tillsammans

Orden uppmuntrar en idrottare att ge allt och att inspireras av andra och att kämpa för att utvecklas.

För att förstå mottot bättre kan vi jämföra det med ett valspråk som också används i olympiska sammanhang, nämligen:

I OS är det inte viktigast att vinna utan att delta, det viktigaste i livet är inte att segra utan att kämpa väl.

Tillsammans med det olympiska mottot så sammanfattar det Pierre de Coubertins, de olympiska spelens grundare, tro på vad som är viktigt i en människas liv. Att göra sitt bästa och att sträva efter att bli bättre tyckte han var bra målsättningar. Och det håller än i dag. Inte bara för idrottare utan för oss alla.

BILD 6: OS i modern tid

Under 1800-talet hade det gjorts lokala försök i Sverige, England och Grekland att återuppliva de olympiska spelen från Antiken. I Sverige hölls olympiska tävlingar i Helsingborg 1834 och 1836 och även i Stockholm 1843.

När Pierre de Coubertin drev igenom beslutet att återuppta spelen på en internationell kongress i Paris 1894 deltog Sverige med två representanter. Herrarna Fredrik Bergh och Sten Drakenberg från Svenska Gymnastikförbundet.

När beslutet hade fattats att återinföra olympiska spelen valdes en Internationell Olympisk Kommitté för att ta hand om spelen. Bland ledamöterna i IOK fanns bland andra Viktor Balck, ”den svenska idrottens fader”, som blev invald trots att han inte var med på kongressen.

De första spelen i modern tid hölls i Aten 1896. Cirka 245 aktiva ställde upp. De flesta kom från Grekland. Totalt deltog 15 länder och man tävlade i nio idrotter och 43 grenar. Trots att Sverige genom Bergh och Drakenberg var två av ”grundarna” till spelen gjordes det inte mycket reklam för spelen på hemmaplan, vilket innebar att bara två personer anmälde sig för att åka till Aten och delta. Av de två var det bara en, Henrik Sjöberg, som kunde skaffa fram pengar till resan. Nu var Sverige i ganska gott sällskap. Storbritannien som sedan länge haft egna lokala olympiska spel skickade bara fem aktiva till Aten. De två engelska IOK-ledamöterna var inte särskilt intresserade av spelen och de som åkte gjorde det på eget initiativ. Den brittiska truppen blev till slut dubbelt så stor, då fem britter bosatta i Grekland också ställde upp. De första spelen i Aten blev trots allt en stor succé och det fanns stora förväntningar på kommande spel.

I Paris 1900 och St Louis 1904 kopplades spelen dock ihop med de pågående världsutställningarna vilket gjorde att spelen blev utspridda i tiden. Det tog fem till sex månader att genomföra spelen, vilket gjorde att de blev misslyckade och den olympiska tanken förfelades.

Mycket stod på spel när London skulle arrangera spelen 1908. Spelen blev en succé med över 2000 aktiva från 22 länder som ställde upp i 22 idrotter och 110 grenar. Succén i London räddade de olympiska spelens framtid. **I Stockholm 1912,** då Viktor Balck höll i trådarna, fortsatte succén. Spelen arrangerades efter mönster från London.

1924 arrangerades de första Vinterspelen i Chamonix.

Idag deltar över 200 länder med tävlande på sommar-OS, totalt över 10 000 aktiva. På vinter-OS deltar drygt 80 länder och antalet tävlande är ca 2 500. Antalet tävlande kvinnor har stigit genom åren och kvinnorna utgör nu över 40 % av de tävlande från att under spelen 1896 ha varit 0 %.

Den olympiska rörelsen har förändrats över tid, även om målet att genom idrott bidra till en bättre och fredligare värld är detsamma. De senaste åren har rörelsen förändrats med stor fokus på hållbarhetsfrågor när det gäller att genomföra de olympiska spelen. De olympiska spelen ska värna miljö, ekonomin och människorna som är med och förbereder inför spelen eller bor i staden.

BILD 7: OS och politik

Den olympiska rörelsen är oberoende. Det betyder att alla, oavsett kön, ras, religion, etnicitet, ekonomi med mera ska kunna omfattas av den olympiska rörelsen, de olympiska värderingarna och delta i de olympiska spelen.

Spelen 1916, 1940 och 1944 ställdes in på grund av världskrigen. Men trots de påtvingade uppehållen ökade intresset för olympiska spel världen över.

1948 i London och 1952 i Helsingfors slog deltagarrekord trots att det i stort sett var samma program. 1964 växer spelen med nya idrotter och med fler grenar i de redan etablerade idrotterna. Från 1960-talet har det tillkommit en rad nya nationer som deltar på OS. 1960 i Rom deltog 83 länder med drygt 5000 aktiva varav 600 var kvinnor. 2004 i Aten var antalet nationer 201 och deltagarantalet 10625 varav 4329 var kvinnor. Med de olympiska spelens allt större betydelse trängde de politiska frågorna också på.

1964 uteslöts Sydafrika ur IOK på grund av landets rasdiskrimineringspolitik som var i strid med de olympiska reglerna.

1976 bojkottades spelen i Montreal av ett stort antal afrikanska stater eftersom Nya Zeeland hade idrottsutbyte med Sydafrika.

1980 organiserade USA en bojkott mot spelen i Moskva i protest mot Sovjets ingripande i Afghanistan.

1984 i Los Angeles svarade Sovjetunionen och flertalet öststater med en motbojkott.

1992 var Sydafrika tillbaka i den olympiska familjen sedan apartheidpolitiken fallit.

Politiska bojkotter har visat sig verkningslösa och efter 1984 har spelen varit förskonade.

På bilden syns medaljörerna på 200 m i friidrott från OS i Mexico City 1968. USA:s Tommie Smith vann på nytt världsrekord. På prispallen manifesterade han och landsmannen John Carlos för de svartas rättigheter, när de med svarta handskar höjde sina nävar till skyn.

BILD 8: Städer som arrangerat sommar-OS

Sommaren 2024 firade man de 33:e sommarspelen i Paris. Spelen har arrangerats i:

- 23 städer
- 19 länder
- fem kontinenter: Europa (16), Nordamerika (6), Sydamerika (1), Asien (5) och Oceanien (2)

Fem städer har arrangerat sommar-OS fler än en gång: Paris, Aten, Tokyo, London och Los Angeles. London och Paris har arrangerat sommar-OS tre gånger och 2028 även Los Angeles.

Sju länder har arrangerat sommar-OS fler än en gång: USA (4), Storbritannien (3), Japan (2), Tyskland, Grekland, Frankrike och Australien.

Afrika är den enda kontinent som aldrig har arrangerat ett olympiskt spel. Men 2026 kommer världsungdoms-OS att arrangeras i Dakkar i Senegal. Det blir första gången någon form av OS arrangeras i Afrika.

OS i Tokyo skulle ha ägt rum 2020 men sköts upp ett år på grund av Coronapandemin. Det är första gången som ett spel har skjutits upp, någonsin.

1896 Aten

1900 Paris

1904 St Louis

1908 London

1912 Stockholm

1920 Antwerpen

1924 Paris

1928 Amsterdam

1932 Los Angeles

1936 Berlin

1948 London

1952 Helsingfors

1956 Melbourne och Stockholm

1960 Rom

1964 Tokyo

1968 Mexico City

1972 München

1976 Montreal

1980 Moskva

1984 Los Angeles

1988 Seoul

1992 Barcelona

1996 Atlanta

2000 Sydney

2004 Aten

2008 Peking

2012 London

2016 Rio

2020 Tokyo

2024 Paris

(2028 Los Angeles, 2032 Brisbane)

BILD 9: Städer som arrangerat vinter-OS

2026 firas vinter-OS för 25:e gången. Spelen har arrangerats i:

- 21 städer
- 13 länder
- Tre kontinenter: Europa (14), Nordamerika (6), Asien och Oceanien (3)

Fyra städer har arrangerat vinter-OS två gånger: Innsbruck, Lake Placid, St Moritz och Cortina (2026 tillsammans med Milano). Åtta länder har arrangerat vinter-OS fler än en gång: USA (4), Schweiz (3), Italien (3), Österrike, Kanada, Norge, Japan och Frankrike.

Peking, där vinter-OS arrangeras 2022, är den enda ort som har arrangerat både ett sommar- och ett vinter-OS.

1924 Chamonix

1928 St Moritz

1932 Lake Placid

1936 Garmisch

1948 St Moritz

1952 Oslo

1956 Cortina

1960 Squaw Valley

1964 Innsbruck

1968 Grenoble

1972 Sapporo

1976 Innsbruck

1980 Lake Placid

1984 Sarajevo

1988 Calgary

1992 Albertville

1994 Lillehammer

1998 Nagano

2002 Salt Lake City

2006 Turin

2010 Vancouver

2014 Sotji

2018 PyeongChang

2022 Peking

2026 Milano Cortina

(2030 Franska alperna)

BILD 11: Olympiska idrotter

Det är Internationella Olympiska Kommitténs ledamöter som bestämmer vilka idrotter som ska vara med på det olympiska programmet. Det här valet görs på IOK:s session som också avgör vilken stad som får arrangera OS. Efter varje avslutat OS går man igenom programmet. Från och med 2014 så är det möjligt för arrangörsstaden att föreslå en eller flera nya grenar till programmet för ”sitt OS”. Det är IOK:s styrelse som beslutar om grenarna ska tas med, och det beslutet sker senast tre år innan spelens början.

På det olympiska programmet för sommar-OS i Los Angeles 2028 finns 33 idrotter på programmet. På vinter-OS är i Milano Cortina 2026 är det åtta idrotter.

För att en idrott ska kunna vara med på det olympiska programmet behöver idrotten först och främst vara organiserad av ett internationellt idrottsförbund som följer regelverken för den olympiska rörelsen. Idrotten behöver också vara spridd över världen och vissa kriterier behöver uppfyllas, till exempel måste idrotten följa de internationella anti-doping-reglerna.

I varje idrott finns ett antal discipliner och grenar. Till exempel i idrotten skidor finns disciplinen längdskidor och grenen 30 km för kvinnor. Varje gren är en tävling som det delas ut medaljer i.

BILD 12: Vilka får delta i Olympiska spel?

För att få delta i olympiska spel behöver alla tävlande och ledare respektera och följa det olympiska regelverket och anti-doping-reglerna, men även de regler som respektive idrottsförbund har satt upp. Det handlar bland annat om att respektera Fair Play och uppträda i enlighet med det på tävlingsbanorna, att respektera och följa det medicinska regelverket och att inte låta sitt namn, foto eller annat användas för reklamsyfte under spelen. Det får heller inte finnas någon ekonomisk ersättning till de tävlande för deltagande i olympiska spel enligt regelverket.

De olika internationella idrottsförbunden sätter upp regler för deltagande i sina grenar och även vilka kriterier för kvalificering som ska gälla. Dessa godkänns av IOK.

Det är varje lands nationella olympiska kommitté som sedan tar ut och anmäler vilka som ska få tävla i de olympiska spelen. För att få representera ett land i OS måste man vara medborgare i landet.

Under de olympiska spelen tävlar ibland aktiva under OS-flagg istället för under sitt eget lands flagga, det vill säga att de inte representerar sitt land. Sedan 2016 finns till exempel ett flyktinglag, ”Refugee Olympic Team”. IOK och FN:s flyktingorgan UNHCR har sedan 1994 ett samarbete och driver idrottsprojekt runt om i världen för barn på flykt. Lagets deltagande är en hyllning till modet och uthålligheten hos alla världens flyktingar och vilka som får delta i flyktinglaget bestäms av IOK.

BILD 13 Vad vinner man i ett olympiskt spel?

Vid de första olympiska spelen i modern tid i Aten 1896 belönades vinnaren med en olivkrans och en silvermedalj. Amerikanen James B. Connolly var den första olympiska mästaren som korades.

1904 i St Louis var första gången som guld-, silver- och bronsmedaljer delades ut till de som kom på första, andra respektive tredje plats. På den tiden var medaljen fastsatt i ett band med en nål i som kunde sättas fast på idrottarens bröst. Först 1960 var medaljerna fästa i band som hängdes runt vinnarnas hals.

Det finns inga prispengar i OS. Ettan, tvåan och trean får endast varsin medalj. I en del länder kan medaljörerna få pengar från sitt land, men från tävlingsarrangören delas det inte ut några prispengar som det kan göras vid till exempel världscuptävlingar.

1928 standardiserades de olympiska medaljerna för sommarspelen. På ena sidan fanns Nike, segerns gudinna, på andra sidan en mästare med en olympisk arena i bakgrunden. Designen har sedan förändrats över tid, men segerns gudinna finns fortfarande med på de olympiska sommarspelens medaljer.

Vinterspelens medaljer skiljer sig från sommarspelens. De är inte lika standardiserade. Vissa element måste dock finnas med på vinterspelens medaljer, till exempel de olympiska ringarna och spelens namn. Medaljerna ska också visa på kulturella och estetiska element från just det spelet.

Återvunna medaljer i Tokyo

Medaljerna under sommar-OS i Tokyo bestod av återvunnet material från gamla mobiltelefoner och annan elektronik som den japanska befolkningen har fått lämna in. Det var första gången i historien som världnationens befolkning involveras i produktionen av medaljerna och det är också första gången som medaljerna tillverkades av återvunnet material. I Paris 2024 fanns en liten bit av Eiffeltornet med i varje medalj.

BILD 14: De olympiska ringarna

Den olympiska rörelsens ringar är näst efter Röda Korset världens mest kända symbol. Många har gissat om bakgrunden till de fem ringarna med olika färg. Pierre de Coubertin, mannen bakom de moderna olympiska spelen, skrev 1913 så här:

"Emblemet kommer att ge den definitiva prägeln åt den Olympiska Rörelsen. De fem ringarna som flätats samman (i blått, gult, svart, grönt och rött) på vit botten. De representerar de fem världsdelarna som vunnits till den olympiska rörelsen. De färger som finns i flaggan representerar alla de färger som finns i de anslutna olympiska ländernas flaggor... En sådan flagga är spirituell att se när den är hissad. Den har en symbolisk mening. Dess framgång är given. Så given att den efter kongressen kan komma att hissas vid olympiska högtidligheter av olika slag."

Symbolen med OS-ringarna och den olympiska flaggan togs fram av Pierre de Coubertin och presenterades offentligt vid den olympiska kongressen i Paris 1914.

En vanlig missuppfattning är att ringarna och dess färger står för en speciell kontinent, men det stämmer inte. De sammanflätade ringarna står för de fem till antalet kontinenterna, medan de fem färgerna och den vita bakgrunden representerar alla länderna.

Den olympiska flaggan spelar en viktig roll vid OS-ceremonierna. Den hissas vid invigningen i samband med att elden tänds som en symbol för starten på tävlingarna. Spelen avslutas med att flaggan halas och elden släcks. Det används en speciell flagga vid sommarspelen och en annan vid vinterspelen. Båda har sin egen historia som vi berättar om här.

Det var Pierre de Coubertin som kom med idén att använda en olympisk flagga. Han presenterade symbolen med OS-ringarna och den olympiska flaggan vid den olympiska kongressen i Paris 1914. På grund av att första världskrigen stoppade spelen som var planerade i Berlin 1916 så blev det inte förrän 1920 vid sommar-OS i Antwerpen som flaggan användes vid ett olympiskt spel.

Två år efter spelen i Antwerpen, 1922 i Paris, lämnade staden Antwerpen ifrån sig flaggan till Paris som var nästa arrangör av spelen. Ända sedan dess vandrar den från arrangör till arrangör. Till en början överlämnades den tämligen oceremoniellt på respektive städers rådhus. 1956 föreslog Finlands Fredrik von Frenckell i Melbourne att den skulle bli en del av det olympiska protokollet och från och med 1960 överlämnas den vid avslutningen av OS av den arrangerande stadens borgmästare via IOK-ordföranden till nästkommande OS-stads borgmästare.

Oslo-flaggan är vinterns motsvarighet till Antwerpen-flaggan efter vinterspelen i Oslo 1952. Den överlämnades 1954 i Aten till IOK av Oslos borgmästare och accepterades av IOK-sessionen som "officiell vinter-OS-flagga".

BILD 15: Den olympiska elden

Den olympiska elden är en mycket välkänd symbol för OS. Elden är en symbol för strävan efter det perfekta, kampen för seger, fred och vänskap.

Den olympiska elden tänds alltid i den grekiska staden Olympia några månader innan OS startar. Det var nämligen i Olympia som de allra första olympiska spelen genomfördes under antiken. Det minnet firas inför varje spel när elden tänds och förs till OS-orten med hjälp av en fackelstafett.

Elden tänds med hjälp av solens strålar. Sedan förs den i en fackelstafett från Grekland till staden där OS ska vara. Under invigningen av OS kommer elden till stadion, och den sista fackelbäraren för över elden från facklan till den plats där den kommer att fortsätta brinna tills OS är slut. Under avslutningen släcks elden.

Visserligen tändes en symbolisk eld redan 1928 vid OS i Amsterdam, men den första fackelstafetten från Olympia ägde rum 1936 när elden togs till sommar-OS i Berlin.

För vinter-OS har fackelstafetterna haft en lite annorlunda historia. Den första stafetten genomfördes inför Oslo 1952. Men elden tändes inte i Olympia utan i den norska byn Morgedal. Varför? Jo, för att Morgedal sågs som skidsportens födelseort. Även de två vinterspelen därefter, 1956 och 1960 så tändes facklan på andra ställen än i Grekland. Det var först inför spelen i Innsbruck 1964 som fackelstafetten startade i Olympia, på samma sätt som vid sommarspelen.

Fackelstafetter vi minns

Fredstafetten - London 1948

1948 års fackelstafett spred ett välkommet budskap om fred i ett Europa som var hårt sargat av andra världskriget. Korpral Dimitrelis som var stafettens första löpare tog av sin uniform innan han sprang iväg, till minne av de våldsamheter som ägde rum i antikens Grekland. Stafetten gick längs landsgränser där flera festligheter hölls för att fira fredens återkomst.

Den antika stafetten - Rom 1960

Den här stafetten uppmärksammade de två historiska civilisationerna, grekiska riket och romarriket. Mindre kända antika städer i Grekland och Italien uppmärksammades för en större publik. För första gången så filmades stafetten för TV och följdes noggrant av media.

Nya världens stafett - Mexico City 1968

Stafetten följde Christoffer Columbus fotspår i upptäckten av den nya världen. Idén var att visa länken mellan de olika civilisationerna i de olika världsdelarna. En ättling i rakt nedstigande led till den store upptäckaren Cristóbal Colón de Carbajal var den siste löparen på spansk mark. Elden stannade till vid Månpyramiden i Teotihuacán, en förhistorisk stad i centrala Mexico. Här organiserades en "ny eld"-ceremoni som enligt aztekisk tradition firar avslutet av en 52-års cykel. Soluppgången dagen därpå symboliserar världens pånyttfödelse.

Stafetten "Down under" - Sydney 2000

Målet med stafetten var att visa Australiens plats inom Oceanien och att visa upp de olika regionernas kultur och arv inom landet. Stafetten besökte tolv länder i Oceanien innan den kom till Australien. I Australien startade stafetten vid den heliga platsen för landets urbefolkning, Ayers Rock. Den olympiska landhockeymästarinnan Nova Peris-Kneebone som är aborgin var stafettens första löpare. Publikens entusiasm bara växte längs stafettens väg. Över en miljon åskådare välkomnade facklan när den kom till Sydney där den olympiska elden tillslut tändes av friidrottsstjärnan Cathy Freeman.

OS-städernas stafett - Aten 2004

Stafetten besökte alla fem kontinenter och besökte alla städer som tidigare arrangerat ett sommar-OS, däribland Stockholm.

Världens längsta och högsta - Peking 2008

Inför OS i Peking 2008 började fackelstafetten den 24 mars 2008 i Olympia, Grekland och slutade i Peking, Kina den 8 augusti 2008. Det är världens hittills längsta olympiska fackelstafett. Den spände över 137.000 kilometer under sina 129 dagar. Ett av de mest osannolika stoppen var på toppen av Mount Everest, dit facklan nådde klockan 9.18 måndagen den 8 maj 2008!

Det djupaste och utomjordiska - Sotji 2014

Den 23 november 2013, inför OS i Sotji 2014, färdades facklan 13 meter ner i Bajkalsjön. Detta var möjligt genom att en specialdesignad brännare hade konstruerats. Facklan besökte även Nordpolen, Europas högsta berg Elbrus och rymden. Två ryska kosmonauter tog med facklan (den var dock inte tänd) till den internationella rymdsstationen ISS.

BILD 16: OS-maskotar

En maskot ska kommunicera de olympiska spelens anda och bidrar med en känsla till spelen, ofta genom färgerna och namnet. Ofta är det ett djur eller någon annan figur som har en speciell koppling till landet.

Under ett olympiskt spel finns numer maskotarna att se överallt. Det finns också många saker att köpa med maskotarna, till exempel mjukisdjur och tröjor.

Ordet maskot kommer från franskan. I slutet av 1800-talet tog juvelerare fram en berlock till ett armband. Berlocken föreställde en operasångerska, Mrs Grizier-Montbazon, som gjorde succé i en opera som hette La Mascotte. Smycket som var tänkt att bringa tur blev en succé. Maskoten var född. En maskot idag är en figur, ofta människo- eller djurliknande, som symboliserar till exempel olika evenemang, föreningar eller företag.

I olympisk historia fanns den första maskoten 1968 i Grenoble. Schuss, som maskoten hette, var en stiliserad skidåkare i blått skidställ och med en stor röd boll som huvud. Den var inte officiellt godkänd och knappt igenkänd av allmänheten.

1972 i München presenterades den första officiella maskoten. Det var en randig tax som hette Waldi. Taxar var mycket populära i Tyskland under den tiden. De var kända för sin uthållighet, envishet och rörlighet. Waldi kom till i december 1969 när organisationskommittén för München-spelen hade julfest och de som deltog i festen fick kritor och papper och modellera för att skapa maskotar av.

I Milano Cortina 2026 är maskoten en hermelin som heter Tina.

BILD 17 Hur finansieras spelen?

Det finns olika delar i hur de olympiska spelen finansieras. Huvuddelen av intäkterna för hela den olympiska rörelsen, där de olympiska spelen är en del, kommer från TV-rättigheter och från olympiska sponsorskap. TV-bolag betalar pengar för att få sända från tävlingarna och de pengarna används för att arrangera spelen. Stora internationella företag, sponsorer, köper rättigheterna att använda olympiska symboler, men bidrar också med till exempel teknik och utrustning under spelen.

Historiskt så har man även finansierat spelen på andra sätt. I till exempel Aten 1896 delfinansierade man spelen med intäkter från olympiska frimärken.

90 % av IOK:s intäkter går tillbaka till arrangerandet av de olika olympiska spelen, till internationella idrottsförbunden och till de olika nationella olympiska kommittéerna. 10 % är kvar i IOK och används till administration etcetera.

BILD 18 Kommer Sverige få arrangera OS någon gång?

Grunden för val av en OS-ort är en ansökan från den kandiderande staden med godkännande av den nationella olympiska kommittén. Landets regering behöver också garantera att spelen kan genomföras i enlighet med det olympiska regelverket. Val äger i vanliga fall rum vid IOK:s session sju

år innan OS. En teknisk utvärdering sker av alla kandidatstäder innan de går vidare till en finalomgång. Inga IOK-ledamöter, utöver de som är med i en utvärderingskommission får besöka en kandidatstad. Alla IOK-ledamöter får vara med och rösta om vilken stad som ska få arrangera spelen. Valet fortgår tills en stad har fått en majoritet av rösterna. När valet är klart ger IOK uppdraget till den nationella olympiska kommittén och värdorten att organisera OS.

Sverige har arrangerat olympiska tävlingar vid två tillfällen.

1912 gick sommar-OS av stapeln i Stockholm. Spelen blev en stor succé och har genom historien kallats för ”Solskensolympiaden”. Olympiastadion eller Stockholms Stadion som den också kallas byggdes för spelen och är idag världens äldsta olympiska arena som fortfarande används för idrottstävlingar. Under de olympiska spelen i Stockholm 1912 tävlades det i 13 olika idrotter, bland annat tennis, fotboll, fäktning, rodd och segling. Dessutom tävlades det i konst och litteratur.

Sverige arrangerade också olympiska tävlingar 1956. När de olympiska spelen skulle hållas i Melbourne så tvingades Australien att avstå från ryttardelen av spelen på grund av landets stränga karantänregler. De olympiska ryttartävlingarna 1956 avgjordes därför i Sverige och tävlande från 29 nationer deltog i dressyr, fälttävlan och hoppning på Olympiastadion.

Utöver dessa två tävlingar har den europeiska olympiska ungdomsfestivalen, EYOF, som även kallas ungdoms-OS arrangerats i Sundsvall 1997. I de tävlingarna deltog bland andra Anja Pärson, alpin skidåkning, och Johan Olsson, längdskidor, som sedan har tagit flera medaljer på ”stora OS”.

Sverige har ansökt om att få arrangera olympiska spel vid flera tillfällen från 1984 och framåt. Göteborg, Falun, Östersund och Stockholm har ansökt om att få arrangera OS, både vinterspelen och sommarspelen, men inte tilldelats spelen. Senast var Stockholm och Åre som sökte spelen 2026 och 2030 utan att lyckas.

Om Sverige i framtiden får möjlighet att arrangera fler olympiska tävlingar vet vi inte.

BILD 19 OS i Skolan

Materialet är sammanställt för OS i Skolan utifrån skriften ”Den Olympiska Rörelsen” utgiven av SOK.